

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibus

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnium Tractatus II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

II. An potentiæ inter se per actus, & objecta distinguantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

ratio, in creaturis vero distinguantur. Ita Diuus Dionysius de caelesti Hierarchia, cap. 11. loquens de Angelis. Idem D. August. 6. de Trinit. c. 6. ubi inquit, animam humanam deficere à simplicitate diuina propter multitudinem operationum, & virtutum, & lib. 15. cap. 7. ait, mentem distingui ab anima, & potentiam hominis non hominem esse, sed aliquid hominis. D. etiam Anselm. libr. de casu diaboli dicit, etsi potentia non sint substantia non tamen esse nihil. Idem libr. de concordia praescientiae, & praedestinationis, cap. vlt. consentiunt Theologi fere omnes à Nominalibus. Et ratione patet. Nam vitales potentiae vt potentiae sunt, habent distinctam rationem, & definitionem ab ipsa anima, in quantum anima est: ergo distinguuntur ex natura rei. Patet antecedens, quia anima, vt anima est, essentialiter ordinatur ad corpus, potentia vero vt potentia essentialiter ad operationem. Secundo, haec ipsae potentiae distinguuntur ex natura rei inter se: ergo & ab anima. Patet assumptum de intellectu, & voluntate, aliter enim recte diceremus, intellectus amat, voluntas intelligit. Item quis dicat visum, & tactum non distingui, cum vnus separabilis sit ab altero, quis appetitum sensitiuum, & intellectum non distinguat, inter quos tanta est repugnantia, quanta describitur ab Apostolo ad Rom. 7. & ad Gal. 5. Denique habitus facultatum rationalium distincti sunt, fides nimium, & charitas, vt ipsa fides docet: ergo & illae saltem sunt inter se distinctae: ergo & ab anima: nam si identificarentur vni tertio, identificarentur inter se, quod si rationales distinguuntur aliis quoque distingui necesse est, cum non sit dispar ratio.

Probatur
etiam ratio
ne.
primo.

2. Inductio-
ne.

3. Exemplo.

5. Secunda as-
sertio, de qua
latius disp.
18. Metaph.
scilicet, & spe-
cialiter in o-
pere de ange-
lis 1. c. 1. 3.
c. 1. 4. c. 24.

Secunda conclusio. Probabilis est potentias animae distingui realiter ab illa. Haec est contra secundam opinionem Scoti, & aliorum. Eam tamen sequitur D. Thom. ac suadet probabiliter: praecipuum fundamentum surgit ex ratione creaturae, cuius substantia vt pote limitata non videtur esse posse principium tam multarum actionum, quas in viuentibus experimur. Argumentari etiam possumus ad hominem Scotum, quoniam iuxta ipsius doctrinam inter essentiam, & potentiam est distinctio formalis: ergo in creaturis maior esse debet. Item eadem est ratio de operatione, & virtute, sed operationes sunt accidentia ab ipsa anima realiter distincta: ergo. Praeterea habitus perfectantis animam sunt distincti ab ipsa anima, cum de nouo acquirantur, & deperdantur, & inter se etiam distincti sunt, quia vel perficiunt diuersas potentias, vel eandem secundum diuersas operationes: ergo signum est potentias ipsas esse distinctas. Et haec sententia consonat fidei, quae docet actus intellectus, & voluntatis, nempe fidei, & charitatis, & earum habitus esse diuersos: ergo ipsae potentiae sunt distinctae inter se, vnde concursus, quem praebet Deus intellectui, distinctus est ab illo, quem praebet voluntati: ergo. Facit etiam illud Luc. 10. Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, & ex omnibus viribus, &c. Vbi potentias animae vocat vires illius, & numerat illas, vt distinctas ab anima. Et isto modo exponunt multi illud Psalmi, Benedic anima mea Domino, & omnia, quae intra me sunt. Tandem ordo naturae, & artis attestantur huic veritati, ars enim ad diuersas actiones diuersa adinuenit instrumenta, & natura ad diuersas operationes naturales, diuersas praebet virtutes, vt experientia docet. Ratio dubitandi in principio posita non vrget, quia distinctio quidem asserenda non est sine necessitate, sed neque etiam querenda est ad hoc mathematica ratio, & in philosophia rationes factae sunt sufficientes ad conclusionem dictam asserendam.

Rogabis, vtum saltem diuinitus potentiae animae possint ab illa separari, multi negant, vt Ca-

ietanus 1. part. quaest. 54. Capreolus in 1. distinct. 3. quaest. 3. infirmat D. Thom. de spiritualibus creaturis articulo vltimo ad septimum. 1. 2. quaest. 110. artic. 4. ubi ait non posse intelligi animam sine potentijs. Et probatur. Nam quod realiter adinuenit distinctam, non necessario arguit separabilitatem. Relatio enim & terminus sunt distincti, neque tamen possunt separari, quia habent intrinsecam connexionem, inter potentiam autem & essentiam est summa vnio. Et confirmatur. Nam de essentia propriae passionis esse videtur dicta inseparabilitas.

Probabilis tamen oppositum, quod defendit Ferrar. 2. contra. ca. 65. Soto supra cap. de proprio, imò in 4. distinct. 9. quaest. 2. artic. 5. dicit esse certum secundum fidem passionem esse separabilem à substantia, quia in sacramento Eucharistiae manet propria passio panis, nutrit enim, &c. Haec vero opinio ex eo probatur, quia nulla est implicatio contradictionis in eare: sunt enim animae, cuiusque potentiae entitates distinctae, neque vna essentialiter pendet ab altera: probatio autem de sumpta ab Eucharistia ostendit quidem hoc esse consonum illi mysterio, non tamen est cur dicatur de fide. Namque S. Thom. 3. part. quaest. 75. articulo sexto, ad vltimum ait, operationes consequentes substantiam panis conueniunt accidentibus miraculose, ac si manerent ibi potentiae ad illas.

Ad argumentum ergo alterius opinionis respondetur ex sola distinctione reali non colligi separabilitatem, si addeat essentialis dependentia, qualis inter relationem, & terminum intercedit. Ad confirmationem dicitur cum D. Thom. 1. 2. supra separatam potentiam, verbi gratia, intellectum, adhuc animam fore intellectiuam non formaliter, sed radicaliter: atque hoc est differentia inter passionem, & accidentia communia natu. Inter inseparabilia, quod passionem radicecentur in essentia, non vero accidentia, & ideo quantum est ex vi essentiae passio non potest naturaliter separari: alia vero accidentia possunt. An autem separato semel intellectu, verbi gratia, ab anima sibi relicta dimanaret alius intellectus, capite tertio dicitur. An rursus intellectus fortè separatus posset intelligere, sicut calor calefacere, negandum omnino, quia actio vitalis intrinsece pendet à primo principio vitae, sine quo proinde exerceri non potest. Diximus de hoc nonnulla in 2. Physicorum, & 4. 3. dicemus etiam in cap. sequenti.

CAPVT II.

Vtrum potentiae distinguantur per actus, & obiecta.

HABET anima quaelibet diuersitatem magnam operationum, vt discurrendo per singulas facile constare potest, ad quas exercendas diuersis indiget potentijs, & distinctis organjs quae in viuentibus esse experimur: quare postquam dictum est de entitate potentiarum, dicendum sequitur de earum distinctione, quam quidem ex obiectis, & actibus sumere non videntur. Primo, quia actus, & obiecta posteriora sunt potentijs, & illis multum extrinseca. Secundo, quia distinctiuum, & constitutiuum rei debet esse quod certum & indiuisibile, actus a. & obiecta, quae ad vnā potentiam pertinent, sunt innumeris, & diuersi: ergo impossibile est ex his sumi vnitatem potentiae, aut distinctionem. Tertio specificatiuum est vnum tantum: erit ergo in praesenti specificans potentiam, vel actus, vel obiectum, & non vtrumque: nulla est autem ratio, cur sit potius vnum, quam aliud: ergo neutrum erit. Quarto si potentiae distinguantur per obiecta, non

SVARE Z
de Angelis, op
re 6. dicitur, et
anima.

THOMAS

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

non esset maior distinctio in potentijs, quam in obiectis, neque e contrario, oppositum autem constat, nam voluntas, & intellectus realiter distinguuntur, & tamen eorum obiecta tantum distinguuntur ratione: & e contra albedo, & nigredodistinguuntur realiter, tamen potentia ad illas tendens est eadem. Quinto, si per obiecta potentia distinguantur, omnes potentia, quae idem obiectum habent, eiusdem erunt speciei, vt visus equi & hominis, intellectus hominis, & Angeli, quod tamen videtur falsum. Sexto, si potentia specificarentur ab obiectis, etiam actus specificarentur, quia sicut potentia versantur circa obiecta, ita & actus. Consequens autem est falsum: alias potentia, & actus circa idem obiectum eiusdem speciei essent. Septimo, duae potentiae distinctae versari possunt circa idem obiectum: ergo non distinguuntur ex obiecto. Consequens clara est: antecedens vero probatur. Nam voluntas, & intellectus versantur circa bonum, illa amando, hic cognoscendo. Visus etiam percipit colorem, & phantasia illud imaginatur. Octavo habitus distinguuntur a potentia specificae, distinguuntur autem inter se per actus, & obiecta: ergo non potentia. Probat consequentia, quia duae res distinctae speciei non possunt habere idem specificans, aut distinctum.

In hac questione sermo est de distinctione formali, & specificae, non de materiali, & numerica: illam ergo desumendam esse ex actibus, & obiectis, Aristoteles affirmavit, & cum eo Philosophi omnes, id quod negari non potest, visus enim ab auditu ideo distinguitur, quia vnus ordinatur ad videndum colores, alius vero ad audiendum sonos. Item actus sunt effectus potentiarum, ex affectu a. adequatè diuerso colligi potest diuersitas causae. In artificialibus quoque instrumenta distinguuntur ex diuersis actionibus ad quas destinantur: potentiae autem sunt instrumenta naturae: ex actibus ergo distinguenda sunt.

Quocirca de questione, an est, minime certatur. Sed de modo est difficultas. Nam quidam aiunt potentias distingui per actus a posteriori tantum, tanquam per effectus. Ita Philoponus l. 2. de Anima, quem sequitur Venetus, & Apollinaris, Iandunus q. 8. Caietan. Thienen. text. 29. & 33. Alij tamen volunt distingui potentias per actus a priori, vt causam tamen extrinsecam, & non specificantem. Ita Heræus quodlib. 1. quaest. 12. Alij tenent distingui potentias per actus intrinsecos, & essentialiter, non quod ipsi actus, & obiecta sint differentiae intrinsecos constituentes potentias, sed quod in coaptatione ad actus, & obiecta consistat intrinseca differentia specifica, & distinguens potentias. Hæc est D. Thomæ sententia 1. p. quaest. 77. a. 7. & Alexandri Aphrodisi. citat. text. 33. sequunturq. Caiet. Nimphus, & Egidius, & alij. Item Ferrar. 4. contra Gentes, cap. 24. s. pro huius. Estque mens Aristotelis in eo text. 33. & 2. Ethicorum text. 16. Veraque sententia, in cuius explicatione prius dicemus de modo, quo specificantur, & distinguuntur potentia, deinde quomodo specificentur actus.

Notandum ergo duplicem esse potentiam, actiuam, & passiuam: actiuam dicitur quæ ad agendum ordinatur. Hæc autem duplex distinguitur. Nam alia est agens actione transeunti, vt calor, alia immanenti, vt intellectus, & conueniunt, quod vtrique agit circa aliud, sed differunt, quod prima agit circa aliud, vt subiectum producendo in illo formam similem. Secunda vero circa illud nihil agit, sed respiciat tantum, vt obiectum, quod cognoscit vel amat, &c. atque hæc potentia pure actiuam non est, sed semper habet aliquid admixtum passiuam.

Francisc. Suarez de Anima.

Potentia passiuam dicitur illa, quæ potest aliquid recipere: aliquando quidem formam physicam proprie dictam, seu terminum alterationis physicae, & naturalis, aliquando vero formam solummodo perfectiuam, nullamque præiacentem admittendo, vt sensus recipit speciem, atque huiusmodi potentia passiuam admiscetur actiuæ immanenti, quia prius indiget receptione alicuius formæ: vt deinde eliciat actum, quem postea etiam recipit, vt dicemus libro sequenti, agendo de potentijs cognoscentibus.

Ex quibus colligitur differentia inter has potentias, quod actiuam transeunte, sit operatiua sui obiecti, actiuam vero immanenti, minime habent enim se huiusmodi potentia in se habentem scientiam practicam, & speculatiuam, practica enim operatur suum obiectum, vt ars ædificandi efficit domum, scientia vero speculatiua supponit obiectum, & illud contemplatur: sic calor, quia est potentia transeunte agens, calorem facit, quem pro obiecto habet, tactus vero calorem non facit, sed illum sentit, & cognoscit: omnis igitur potentia actiuam operatur circa suum obiectum, diuerso licet modo. At vero potentia passiuam non operatur, sed recipit aliquid, & ab aliquo, ac quod recipit habet propriam rationem obiecti respectu illius: nam ad id primo, & per se ordinatur. Sic potentia materiam ordinatur ad receptionem formæ, & illam habet pro obiecto, quamuis etiam id a quo recipit aliquando dicatur obiectum, vt in potentijs cognoscentibus obiectum dicitur a quo potentia immutatur.

Secundo est notandum potentiam a natura dari non propter se, sed vt enti iam existenti deferuiat, vel ad agendum, vel ad recipiendum aliquid. Vnde extrinseci illo genere rerum, quod in capite de relatione in logica distinguebamus, potentia omnes computandæ sunt in medio generarum, quæ nec omnino absolutæ sunt, nec omnino respectiuæ, sed simpliciter absolutæ, ordinatæ tamen ad aliud, vt ad finem. Ex quibus colligitur potentiam habere essentialem habitudinem ad obiectum, & operationem, diuerso tamen modo, nam obiectum respicit, vt finem extrinsecum, operationem actem, vt intrinsecum, qui tamen duo fines non sunt, sed integrantes vni.

His suppositis est conclusio: Omnis potentia animæ specificatur intrinsecè, ex coaptatione, quam habet ad operandum circa suum obiectum, & per hanc etiam distinguitur ab alijs. Hæc conclusio satis probata manet ex dictis hic, & ex simili de specificatione animæ, nam sicut anima ordinatur ad corpus, & ex coaptatione ad illud specificatur, ita, &c. Idem patet ex ijs, quæ in logica diximus de specificatione habituum, & ex dictis in physicis de specificatione motuum, hæc enim omnia æqualiter se habent, & ita idem est modo dicendum in præsentia.

Hoc optime explicant instrumenta artis: ars enim imitatur naturam, nam quod in arte sunt instrumenta, sunt potentia in natura. Vnde sicut artifex primo considerat operationem, ad quam ordinat instrumentum, & materiam, circa quam debet cum illo operari, & postea ipsum efficit ex tali materia, & forma, qualem requirit finis illius: ita hoc idem intelligendum est de potentijs naturalibus, anima enim quæ principium erat futura multarum operationum circa varia, & diuersa obiecta, exigebat potentias diuersas pro qualitate & modo operationum, & obiectorum, & ideo natura tales dedit animæ potentias, vt essent talibus actibus, & obiectis proportionatæ, quod est specificari ab illis. Vnde quicquid in eis intrinsecè reperitur, absolutum est, sicut quicquid est in instrumento artis, v. g. calamo, est absolutum, at-

G 3 tamen

Quid passiuam.

6 Vrinquo discrimen.

7 Notatio 1.

8 1. Assertio pro 3. opinione adducta num. 3. Vnde probatur.

9 Explicatur, & sua deus amplius.

tamen quia totum id respicit potentia, ut sit coaptata operationi circa tale obiectum, ideo ab obiecto dicitur specificari, eiusque essentia consistere in ordine ad illud, quod idem significauit Philosophus nono Metaphysic. textu decimotertio, dicens potentiam definiri per actum, ac denique in hoc fundatur illud essatum, *Actus, & potentia in eodem sunt genere*, quia scilicet inter se proportionari necesse est.

10

Qualis nam sit unitas obiecti, unde potestas unita potenda est, varijs exemplis discutitur, de quo consule etiam auctororem lib. 2. de Angelis cap. 14. n. 11

11.

Primum eo tollatur, ex alio latere exempli

Secundum

Tertium.

Quartum.

3. assert. satisfaciens diff. culati in n.

10

12

Quoniam putanda sit eadem, vel diuersa ratio formalis, unde unitas,

Sed difficultas restat, quodnam sit obiectum specificans potentiam, id est, quam unitatem obiectum requirat, specificamne, an genericam? Simile dubium tractauimus de scientijs in fine Posteriorum, atque ita declaratur. Nam sepe duo actus specie differentes pertinent ad eandem potentiam, ut scientia, & opinio, sepe vero pertinent ad diuersas, ut intellectio, & volitio. Item idem obiectum aliquando pertinet ad diuersas potentias, ut inter arguendum dicebamus in principio in quarto argumento, aliquando vero diuersissima obiecta pertinent ad eandem potentiam. Item quæ pertinent ad vnam potentiam aliquando continentur sub vno genere, ut sapores, & odores: aliquando vero ad diuersa, ut substantia, & quantitas comprehenduntur ab intellectu.

Hæc ergo, & similia, quæ difficultatem aperunt, vitam parant ad inueniendam veritatem: nam ex illis habetur primò, non quamlibet diuersitatem actuum diuersificare potentias, siquidem potentia vna habere potest actus diuersos. Habetur secundò, conuenientiam specificam, aut genericam rerum non specificare ad conferendam unitatem, vel diuersitatem potentia, quia, ut dictum est, res vna, atque eadem pertinere potest ad diuersas potentias, & diuersæ ad eandem, aliquando etiam res comprehensæ sub obiecto vnius potentia sunt eiusdem speciei, aliquando eiusdem generis: interdum denique analogicè tantum conueniunt, ut in ente. Et hinc tertio colligitur, cum differentia, vel conuenientia in esse reali non sufficiat ad unitatem, vel diuersitatem potentijs tribuendam, in rebus ijs, quæ sub vnam potentiam cadunt, querendam esse aliquam realem conuenientiam, ratione cuius ad eandem potentiam pertineant, & similiter, quæ pertinent ad diuersas potentias, id habere ex aliqua diuersitate, quæ ex natura rei in ipsis reperitur, imò si vna, & eadem res fortè spectet ad diuersas potentias, in illamet querendas esse rationes reales diuersas. Quæ omnia ita patent. Nam unitas, & diuersitas potentia, est unitas, & diuersitas realis, quia ex obiectis sumitur, & non ex conceptione nostra: ergo vna potentia respicit ad eandem obiectum realiter vnum: ergo omnia circa quæ versantur debent conuenire in aliqua ratione reali vna: & è contrario in potentijs diuersis proportionaliter philosophandum. Et hinc vltimò colligitur quartò præter conuenientias, & differentias, quas res habent in esse rerum, habere alias in esse obiectorum, & has in illis fundari, non in conceptione mentis: quia verò stat, differre duo aliqua in esse rerum, & conuenire in ratione obiectorum, ideo tales rationes inter se diuersas esse concludendum est. Unde habetur eiusmodi tertia conclusio. Unitas, vel diuersitas potentia sumenda est ex unitate, & diuersitate formalium obiectorum, ut obiecta sunt. Cuius probatio patet ex dictis.

Sed explicandum superest, quæ sint rationes hæc formales obiectorum, ac suffientes ad dandam unitatem, & diuersitatem potentijs. Pro expositione est notandum primò inter potentias esse alias vniuersaliores alijs, eo quod respiciunt vniuersaliora obiecta, eamque diuersitatem ali-

quando prouenire ex perfectione, aliquando ex imperfectione earundem potentiarum: nam in potentijs purè passiujs, passione propriè dicta, seu physica, quanto potentia imperfectior est, tanto est vniuersalior, id est, aptior, atque aptior ad patiendum plura. Unde materia prima, quia est imperfectissima inter potentias passiuas physice est indifferens ad omnes formas, & consequenter ad omnes alterationes, & passionis physicas: at in potentijs passiujs passione perfectissima vniuersalitas prouenit ex perfectione: sic intellectus potest plura recipere, quam sensus. In potentijs autem actiujs, vniuersalitas simpliciter semper prouenit ex perfectione: exempli sunt innumera. Et ratio est aperta, quia pari passione propriè dicta imperfectionis est, & ideo posse plura pati maioris imperfectionis: at vero posse perici per receptionem alicuius formæ abique alterius amissionem, ac posse operari, & efficere, perfectionis est non modicæ. Et ideo vniuersalitas hac in parte maior est perfectio potentia, ex quo intelligitur non esse eodem modo assignandum obiectum formale omnibus potentijs: nam potentia vniuersaliori assignandum est vniuersalius obiectum, id est, plura comprehendens sub formalitatem suam.

Ad hoc tamen melius intelligendum, notandum est secundo esse potentias vniuersalissimas in suo genere, ut intellectum in genere potentie cognoscitiue, alias limitatas nimis, ut externos sensus, & eodem genere: alias vero esse quasi immodicas, quia nec adeo sunt vniuersales, neque adeo limitatæ, ut interiores sensus, & simile quidpiam reperiri poterit in quouis genere potentiarum: iuxta quam diuersimode est illis assignandum obiectum formale, ordinariè tamen hoc illis commune est, quod formalitatis obiecti attendenda potissimè sit penes modum, quo potentia ipsum attingit, & quo ab eodem immutatur, sed differentia est quod in potentijs particularibus in suo genere modus attingendi, aut immutandi sumendus est secundum particularem, & specificam quandam rationem: in potentijs vero vniuersalioribus proportionaliter. Exemplum sit in potentijs actiujs, nam diuina potentia, quæ vniuersalissima est inter actiuas, vniens in se quicquid in alijs est diuisum, habet pro obiecto ad quatuor omne possibile: potentia vero actiuæ particularis veluti ignis, quia limitatissima est, determinatur ad producendum ignem: potentia denique Solis, quæ est quasi media, extenditur ad plura, quam potentia ignis, ad pauciora tamen, quam DEI potentia. Simile est in potentijs passiujs, atque etiam in potentijs animæ, nam intellectus, & voluntas, quæ vniuersalissimæ potentia sunt in suo genere, habent unitatem ex vniuersalissimis rationibus, scilicet, quia vna operatur trahendo obiectum ad se, alia tanquam pondus tendendo in bonitatem obiecti, & simile est in alijs.

Ex quo colligimus id, quod se habet, ut obiectum formale respectu vnius potentia, comparatum ad superiorem, & vniuersaliorum potentiam, habere se materialiter: quia nimirum respicitur ab ipsa potentia sub vniuersaliori ratione, quæ est quasi forma sui obiecti materializans quodammodo rationes omnes, quas sub se continet, ut in appetitu sensitivo, iuxta multorum sententiam, de qua tamen infra libro quinto, capite quarto. Bonum arduum, & bonum concupiscibile sunt duæ rationes formales obiectorum diuersificantes duas potentias particulares, & materiales: tamen illæ rationes comparatæ ad voluntatem habent se materialiter, nam comprehenduntur sub vniuersali ratione boni, quam illa poten-

SVARE Z
de Angelis, op.
rr 6. d. 1. rum, et
anima.

ETOM TOM

II III

III IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

IIII IIII

tia in suo genere vniuersalisissima respicit, vt adæ-
quatum obiectum. Verius exemplum cernitur in
externis sensibus, quorum formalia obiecta mate-
rialiter se habent ad formale obiectum sensus in-
terni. Eset item huius rei simile in artificialibus,
si imperfectus artifex ad singulas actiones indige-
ret distinctis instrumentis, perfectior vero posset
vnicò instrumento exequi omnes. Atque hoc est,
quod in communi dici potest de modo assignan-
di obiecta formalia potentiarum, in particulari
verò dicentis in sequentibus, & per hæc satisfac-
tum est priori parti huius capitis earum quas in
fine numeri tertij proposuimus, iam de poste-
riori.

De modo specificandi actus.

Actum nomine hic intelligimus qualitates il-
las, quibus animæ potentia attingunt extrinsecè
sua obiecta, quales sunt cognitiones, & appetiti-
ones in facto esse: nam productiones, seu depen-
dentia actuales talium qualitatum ab ipsis po-
tentijs, & in vniuersum actiones proprium con-
stituentes prædicamentum, probabilius videtur
per ipsos materiales terminos specificari, vt suo
loco disputatur. Circa modum ergo quo speci-
ficantur prædicti actus sit quarta assertio huius
capitis. Actus immanens, vt est qualitas, fortitur
speciem ab obiecto, ad quod terminatur. Proba-
tur quia eadem ratio proportionaliter est de acti-
bus, quæ de potentijs: ostensum est autem poten-
tias ita fortiri speciem suam: ergo, & cætera. Item
ratio actus consistit in quadam coaptatione ad
obiectum, quoniam vel est cognitio, vel appetitio
obiecti, vel quid simile. Vnde essentialiter sunt ta-
les actus, quales requiruntur ab obiecto circa
quod versantur: ergo, & cætera. Idem patet in
moralibus, sunt enim actus tales honesti, scilicet,
aut prauis, qualia sunt eorum obiecta, atque fines.
Dices, terminare actum nihil in obiecto ponit: er-
go vt sic non potest veram specificationem con-
ferre. Respondetur, si non terminare, cerè termi-
natum esse, reale aliquid ponere in obiecto, ra-
tione cuius speciem conferat actui. Simile quid di-
ximus alibi de relatiuis. An verò actus specificetur
ab obiecto formali, vel materiali, & quod sit for-
male obiectum illius (non enim id hæcenus expo-
sumus) melius in solutionibus argumentorum
quartij, & sexti intelligetur.

Ad primum argumentum ex initio positis com-
munis solutio est, licet obiectum sit extrinsecum:
ordinem tamen ad illud esse intrinsecum. Simi-
liter actus esse priores potentijs in ratione finis,
licet in executione sint posteriores. Sed vtraque
pars solutionis difficultatem habet. Prima qui-
dem. Nam ex illa sequitur potentias esse propter
obiecta, & non è contrario. Secunda item pars
difficilis est, nam si actus nondum sunt, quomo-
do specificant? Ad primam partem respondetur
potentias animæ intrinsecè ordinari ad operan-
dum circa obiecta, & hunc esse finem earum pro-
prium, neque esse inconueniens visum, verbi gra-
tia, ordinari ad qualitatem seipso imperfectio-
rem, non enim ordinatur propter bonum ipsius
obiecti, sed propter perfectionem viuientis, &
propriam, visus liquidem percipiendo lucem fati-
scitur: hoc ergo modo perfectior res ordi-
nari valet ad imperfectiorem, id est, ad operan-
dum circa illam, in qua operatione ipsa potentia,
quæ ordinatur, perficitur. Ad secundam partem
respondetur, actum in existendo esse posteriorem
potentia, in essendo vero priorem, & sic specifica-
re per modum finis, quatenus postulat talem po-
tentiam, quæ illum eliciat, vnde sicut finalis causa
non requirit existentiam ad cauendum, ita neque

actus ad specificandum, cum non specificet, vt in-
trinseca forma, sed ordo ad illum.

Ad secundum negandum specificans non esse
quid certum, est enim obiectum formale adæqua-
tum potentia, seu ratio formalis actuum, qui ver-
santur circa tale obiectum, petit verò argumen-
tum, an eadem potentia exercere queat actus spe-
cie differentes? Sunt qui dicant omnes actus pro-
ut procedentes ab eadem potentia eiusdem spe-
ciei esse, quod omnes sint intra latitudinem obie-
cti formalis vnius potentia, quod non videtur
verum. Nam actus scientia, & opinionis, amoris,
& odij, nullatenus eiusdem sunt speciei, & tamen
ab eadem potentia eliciuntur. Item habitus dan-
tur ad eandem potentiam spectantes vt vitium,
& virtus, fides, & error: de quibus nulla ratione
affirmari debet etiam prout in eadem potentia
inueniuntur, eiusdem esse speciei, aliàs calor, &
frigiditas prout sunt in eodem subiecto, eiusdem
speciei dicerentur. Si ergo habitus eiusdem po-
tentia reuera distinguuntur, actus etiam distin-
guentur. Item calefactio, & illuminatio proce-
dentes à luce Solis sunt distinctæ speciei: ergo eam-
dem potentia potest habere actiones distinctas.
Idem ergo affirmari poterit in præsentia de opera-
tionibus animæ. Antecedens patet ex dictis. Nam
per illas actiones diuersimodè communicat lux
suum esse. Tandem potentia cognoscitiua non se
sola, sed informata specie elicit actum: ergo per di-
uersas species poterit elicere actus diuersos. Neque
hæc diuersitas actuum eiusdem potentia obstat
specificationi potentia ex actibus, quia non speci-
ficatur potentia ex hac specie actuum, sed ex lati-
tudine actuum, qui versantur circa tale obiectum
formale, est enim potentia vniuersaliior, quàm ac-
tus, vel habitus, & ideo vniuersaliorem rationem
respicit, sub qua possunt dari multe rationes di-
uersificantes actus, & habitus. Ad tertium respon-
detur specificationem potentia vnum esse, nam, vt
dixi, actus, & obiectum integrant vnum finem
potentia, qui est consequi ipsum obiectum: ab
hoc ergo vno fine specificatur.

Ad quartum respondet D. Thom. 1. p. q. 77. art. 3.
ad 3. ad distinguendas potentias specie non requi-
ri distinctionem realem obiectorum, sufficereque
diuersitatem rationis. Si opponas hanc diuersita-
tem in re ipsa nullam esse, atque adeo neque vllam
distinctionem à parte rei tribuere potentijs. Oc-
currit Caiet. licet in re non distinguantur obiecta
actualiter, distinguuntur certe virtualiter, quod ad
distinguendas verè potentias sufficit. Nam quod est
actu vnum, si in virtute plura sit, causare potest
pluralitatem. Quæ solutio in primis non explicat
illam virtuale distinctionem. Videtur deinde
petere principium. Nam argumentum assumit,
non posse habere virtutem ad distinguendum
plura, id quod in se vnum est.

Respondetur ergo potentias desumere ex ob-
iectis distinctionem specificam, ideoque require-
re obiecta, formaliter saltem distincta, quam di-
stinctionem sapet D. Thomas vocat secundum ra-
tionem, neque planè potest intelligi, quo modo
distinctio formalis potentiarum sumatur ex ob-
iectis, nisi in illis etiam sint diuersæ rationes for-
males: sicut etiam intelligi non potest, quomodo
duæ species per eandem differentiam constituantur:
obiectum enim in præsentia habet se ad modum
differentia. Vnde ad argumentum concedo
potentias ex vi obiectorum habere tantum distin-
ctionem formalem, talemque in obiectis solum
requiri, de factoque inueniri in bono, & vero:
porro identitas realis obiecti minimè arguit i-
dentitatem realem in potentia: sicut neque è con-
trario, quoniam identitates hæc impertinentes se
habent.

habent, neque una aliam causat: quo ergo (inquies) distinctio realis potentiarum sumeret? Respondetur sumi ex diuersitate magna in modo operandi, & attingendi obiectum, addita limitatione, & imperfectione potentiarum creaturarum, sicut in intellectu, & voluntate videre licet, differunt enim realiter ob longè diuersam rationem actuum, nam intellectus quidam est assimilatio, & penetratio obiecti, amor verò est quoddam pondus in rem ipsam, vnica autem potentia creata, & limitata non potuit amplecti vtrumque modum operandi, in Deo tamen quauis sit vera intellectus, & verus amor, neque actus, neque potentiae distinguuntur, propter illius infinitatem.

Ad quintum. Ad quintum respondetur, omnes potentias habentes idem obiectum formale eiusdem speciei esse, quae autem sint illae, non est huius loci definire: quae verò in argumento petuntur de visu hominis, & equi, de intellectu Angeli, & hominis lib. 4. capit. 1. numer. 7. exponendum est.

20
Videlib. 1. de
Angelis c. 2.
§ num 15.
Ad sextum

Ad sextum sunt qui concedant potentiam, actum, & habitum esse eiusdem speciei, saltem secundum ordinem quem habent ad obiecta: sed hoc sine dubio falsum est, nam intellectus, & intellectus secundum omnem rationem specie distinguuntur. Item habitus, & potentia diuersas species qualitatis constant etiam secundum ordinem, quem habent ad obiecta, nam hinc potissime specificantur: ergo multo magis potentia, & actus. Dico igitur potentiam, & actum distingui specie, conueniunt namque in obiecto solum materialiter, & inadaquate. Nam ratio formalis in obiecto potentiae, est multo vniuersalior, quam in obiecto actus. Item modus, quo potentia attingit obiectum, est longè diuersus, potentia enim attingit mediante actu, actus verò immediate: potentia etiam respicit obiectum absolute sub ratione possibilis, ut visus visibile, actus verò respicit obiectum quasi existens in actu, quia actu terminat, quae omnia ostendunt diuersitatem in formali obiecto potentiae, & actus: ostendunt etiam quomodo obiectum formale sit assignandum actibus, nempe sub particulari aliqua ratione contenta sub obiecto vniuersali potentiae. Ad septimum, & octauum patet solutio ex dictis.

CAPVT III.

Verum potentia anima fluat ab anima, & in ea subiectentur.

8. Tractat quaestionem hanc Diuus Thomas 1. part. quaest. 77. artic. 4. Nos verò circa illam primò dicemus de ordine, & causalitate animae respectu potentiarum. Secundò de ordine, & causalitate, quam ipsae inter se obseruant.

Quotupliciter anima causet suas potentias.

Quid de
causalitate
finale, & for-
mali.

Quantum ad primum certum est, animam, seu animatum esse causam finalem potentiarum, ordinantur enim potentiae ad perfectum statum viuens, sicut & operationes ipsae, unde licet potentiae essentialiter ordinantur ad operationes, tamen quia simul sunt instrumenta alicuius operationis, non nudas operationes respiciunt, sed medio subiecto, cuius sunt instrumenta, & virtutes, & ad hoc principaliter ordinantur. De causalitate formali secundò est certum non competere animae respectu potentiarum, quin potius quodammodo ipsae potentiae sunt formae animae, vel animati, in quo subiectantur.

3 Est tertio certum quoad causam materialem

potentias spirituales, intellectum scilicet, & voluntatem, & si qua est potentia motiua folius animae subiectari immediate in anima, atque adeo ab ea causari materialiter, circa alias verò potentias non sic, vel quia anima non est subsistens, ut in brutis, vel quia non est subiectum proportionatum talibus potentijs, quia anima spiritualis est, & ipsae potentiae materiales. Quapropter deceptus est Gregor. in 2. dist. 17. quaest. 3. dicens omnes potentias sensitivas, si forte illas ab anima distinguat, subiectari immediate in ipsa anima, atque adeo in anima ipsa perfici sensationem, sicut & intellectum, ex hoc enim sequitur sensationem, & sensum esse spiritualia, imò & species etiam sensibiles, quod est impossibile, cum imprimantur à rebus materialibus. Rursus sequitur vel brutum non sentire, vel animas habere spirituales, nam habebunt operationes proprias, non exercitus in corpore. Praeterea diuersitas organorum ad diuersas potentias sensitivas ostendit eas non esse in anima, sed in organis. Vnde intellectui nullum organum praebuit natura, & Aristoteles 2. de Anima, text. 122: ait: Infortium esse primum subiectum, in quo est ipse sensus, & lib. 1. cap. 1. operationes omnes, & potentias sensitivas esse communes, & totius coniuncti. Denique refert etiam D. Thomas supra art. 8. ex lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, hominem duobus constare substantijs, animam cum ratione sua, & carnem cum sensibus suis. Et facit illud Pauli, Caro concupiscit aduersus spiritum, Gal. 5. Inuit Greg. quia alius sensus non maneret in anima separata, possetque Deus conseruare illos in corpore mortuo, itaque posset sentire. Negatur tamen vltima consequentia, quia sentire operatio vitalis est intrinsece dependens à primo principio vitae, unde impossibile est esse sine illo.

Sed quæres, quodnam sit subiectum harum facultatum: S. Thom. ait esse totum compositum, & consequenter loquitur, quia sentit nulla accidentia esse in materia prima. Attamen dicendum has potentias eatenus subiectari in composito, quatenus supponunt ipsum constitutum: non enim possunt esse nisi prius materia informetur animae, ex qua deinde oriuntur: ac esse in composito, ita ut vtrique parti illius inhaerent, est impossibile, nam cum sint accidentia corporalia inherere media quantitate, atque adeo in subiecto quantitas, quod est materia.

De causalitate effectus duo sunt dubia. Primum, verum anima habeat efficientiam circa proprias potentias. Secundum, si illam habeat, qualisnam sit. Circa primum videtur pars negativa vera. Primò, quia agens eadem actione, quae producit viuens, ipsum producit cum debitis potentijs, nam qui dat formam, consequentia ad illam confert: ergo superfluum est fingere efficientiam inter potentias, & animam. Confirmatur, nam alias duæ essent, vel plures fingendæ actiones in cuiusque re productione, vna scilicet productiua formae substantialis, & deinde alia, quibus ipsa forma substantialis producit potentias: hoc autem superfluum videtur, & contra illud principium quod substantia creata non sit immediatum principium actionis maxime accidentalis. Confirmatur secundò, quia si anima haberet efficientiam circa suas potentias, posset virtute sua illas recuperare, si auferrentur. Consequens est falsum, & contra experientiam. Nam si semel auferatur visus, non iterum fluat ab anima. Confirmatur tertio. Nam eadem ratio est de proprietatibus aliarum rerum, ac de potentijs animae: sed in rebus alijs proprietates non fluunt effectiue ab essentia: ergo, &c. Probatur minor, quantitas enim est proprietas materiae primae, & tamen non fluat